

Utdatert informasjon: Regiongeolog Sven Dahlgren med foreldede geologiske kart som ikke kan brukes som grunnlag for å fastslå hvor mye sjeldne jordarter Fensfeltet inneholder. Han etterlyser mer omfattende kartlegging av mineralressurser, ikke bare på Fensfeltet men i hele landet.

TEKST OG FOTO
JOACHIM SEEHUSEN
joachim.seehusen@tu.no

Fensfeltet ved Ulefoss i Telemark inneholder mange sjeldne jordarter eller REE (se faktaboks), men det er uenighet om både strategi og verdisetting. Foreløpig har det kun vært tatt prøver ned til 300 meter. I en statusrapport fra februar i år skriver regiongeolog Sven Dahlgren at "Potensialet har sannsynligvis økt fra mulige store ressurser til mulige enorme ressurser." EU anslår at det kan være 4,4 millioner tonn REO (Rare Earth Oxides), oksider av sjeldne jordarter i Fensfeltet.

Det er tre helt forskjellige vurderinger som møter Teknisk Ukeblad.

* Vi vet ikke nok om konsentrasjonene av sjeldne jordarter til å si at det er utvinnbart. Per i dag er derfor verdien lik null, inntil vi har bedre dokumentasjon. Dette mener regiongeolog Sven Dahlgren og Norges Geologiske Undersøkelser.

* Det er ressurser der, men vi starter med å få kontroll på nedstrømsiden og foredlingen. Først da vil vi vurdere utvinning. Det mener Bård Bergfald som representerer de tre selskapene Fen Minerals, REEtec og Thor Energy.

* Vi kan drive gruve i 100 år og vi leter nå etter finansielle partnere med gruvekompetanse. Vi er klare til å starte utvinning. Det mener Håkon

Bredal-Ruud som representerer REE Minerals.

Kina har kontroll over mer enn 80 prosent av verdens produksjon, kanskje nærmere 90 prosent. I 2010 innførte Kina eksportrestriksjoner som ga sterk prisvekst. En rekke land, med USA i spissen, klaget Kina inn for verdens handelsorganisasjon (WTO). Det førte til en

nettavisen www.mining.com. Resultatet av en tillyst auksjon nå i juni er ennå ikke kjent. Anslag fra 2008 sier det er 20 millioner tonn malm med en andel sjeldne jordarter på 8,9 prosent tilgjengelig i den nå nedlagte gruva. Likevel går verden mot mangel på sjeldne jordarter.

EU har definert de sjeldne jordmetallene som en kritisk råvare, i 2013 startet forskningsprosjektet EURARE som har som formål å utvikle systemer for bærekraftig utnyttelse av europeiske REE-ressurser. To av de 22 inviterte partnerne i EURARE er norske, det er Norges Geologiske Undersøkelser (NGU) og det er selskapet Fen Minerals som er det ene av to selskaper som sitter med rettigheter til deler

« For å vite om ressursene er utvinnbare, kreves langt mer detaljerte undersøkelser.

SVEN DAHLGREN, REGIONGEOLOG

KRITISK RÅVARE

Prisene er nå igjen på vei opp og det er bred enighet om at behovet vil øke mer enn tilbudet. Spennet er enormt mellom de 17 forskjellige metallene som hører til gruppen sjeldne jordarter. Billigst er cesium som i mai kostet 1,8 \$/kg mens de som trenger lutetium må ut med 843 \$ for en kilo. Et bud er nå lagt inn på Mountain Pass Mine av et konsortium bestående av et sveitsisk investeringselskap, et australsk gruveselskap og amerikanske interesser, skriver

av Fensfeltet.

Sjeldne jordarter er et pussig begrep. For det første er de ikke sjeldne, det er mer av dem på kloden enn både av gull og platina som ikke betegnes som sjeldne. For det andre er de ikke jordarter, men metaller. Et meget viktig bruksområde er i magneter. Permanentmagneter med neodym er betydelig kraftigere enn uten. Slike magneter brukes i høyttalere, i harddisker, i elmotorer og ikke minst i vindturbiner ►►

GEOLOGISK FREDNING

Enhver ødeleggelse av berggrunnen (banking, sprenging, graving, bålbrekking o.l.) samt innsamling av prøver fra fast fjell eller løse stener er

IKKE TILLATT

Damage to the outcrops and collection of rock specimens are prohibited.

Das Beschädigen des Berges sowie das Sammeln von Gesteinsproben sind untersagt.

Natruminne: Cappelenbruddet, en del av Fensfeltet, ble fredet og utpekt som naturminne i 1998. Her er det forbudt selv å plukke småstein, og både geologer og studenter fra hele verden valfarter til Cappelenbruddet.